

Список використаних джерел

1. Андрейцев В. Право громадян на екологічну безпеку: проблеми конституційного забезпечення / В. Андрейцев // Право України. – 2001. – №4. – С. 8-11
2. Андрейцев В. І. Право екологічної безпеки України: навч. та наук.-практ. посіб. / В. І. Андрейцев. – К.: Знання-прес, 2002. – 312 с.
3. Бусуйок Д. В. Обмеження прав на землю за законодавством України: монографія / Д. В. Бусуйок. – К.: Юридична думка, 2006. – 144 с.
4. Екологічне право України: підруч. / за ред. В. К. Попова і А. П. Гетьмана. – Х.: Право, 2001. – 480 с.
5. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель від 19 червня 2003 р. № 963–IV (із змінами) // Урядовий кур'єр. – 2003. – №134. – 23 лип.
6. Закон України «Про основи національної безпеки» від 19 червня 2003 р. № 964 –IV (зі змінами) // Голос України. – 2003. – №134. – 22 лип.
7. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. № 1264–XII //ВВР України. – 1991. – №41. – Ст. 546
8. Закон України «Про охорону земель» від 19 червня 2003 р. № 962 –IV (зі змінами) // Голос України. – 2003. – №139. – 29 лип.
9. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. №2768 – III (зі змінами) // Голос України. – 2001. – № 217. – 20 лист.
10. Земельне право України: підруч. для студ. юрид. спец. вузів / В. І. Семчик, П. Ф. Кулинич, М. В. Шульга. – К.: Ін Юре, 2008. – 600с.
11. Кобецька Н. Р. Дозвільне і договірне регулювання використання природних ресурсів в Україні: питання теорії та практики : монографія / Н. Р. Кобецька. – Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, 2016. – 271 с.
12. Конституція України від 28 червня 1996 р. (із змінами та доповненнями) // ВВР України. – №30. – Ст.141.

УДК 349.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОСИЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ У РІЗНИХ СФЕРАХ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Гергелюк Н.Т.

(кандидат юридичних наук, доцент кафедри трудового екологічного та аграрного права, заступник директора Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника)

***Анотація.** Проаналізовано історію становлення інституту адміністративної відповідальності за порушення екологічного законодавства. Досліджено розвиток основних принципів формування екологічної політики держави у сфері поводження з відходами. Висвітлено основні тенденції удосконалення законодавчої бази та приведення її у відповідність з вимогами міжнародної спільноти.*

***Ключові слова:** екологічна безпека; екологічна політика; екологічна політика ЄС; адміністративна відповідальність; поводження з відходами;*

***Аннотація.** Проанализирована история становления института административной ответственности за нарушение экологического законодательства. Исследовано развитие основных принципов формирования экологической политики государства в сфере обращения с отходами. Освещены основные тенденции усовершенствования законодательной базы и приведения ее в соответствие с требованиями международного сообщества.*

***Ключевые слова:** экологическая безопасность; экологическая политика; экологическая политика ЕС; административная ответственность; обращение с отходами.*

Analysis of the establishment history of administrative liability institute for violation of environmental laws was performed. Investigation of the basic principles development of state environmental policy formation in the field of waste management was carried out. The key trends in the legal framework improvement and bringing it into conformity with the requirements of the international community were highlighted.

***Key words:** environmental safety; environmental policy; EU environmental policy; administrative liability; waste management*

Постановка проблеми. Україна входить в число країн з найбільш високими обсягами утворення та накопичення відходів. Щорічно їх утворюється 700-720 млн. т. Загальна маса накопичених на території України відходів у поверхневих сховищах перевищує 25 млрд. т., що в розрахунку на 1 кв.км площі становить близько 40 тис. тонн. З урахуванням сучасного технологічного рівня переробки відходів в Україні серед загальної кількості відходів, які утворюються щороку, реальну цінність становлять 410-430 млн. т. До категорії високотоксичних належать лише 1-2 відсотки всіх промислових відходів, але їх вплив на довкілля дедалі зростає [6]. Як сучасна правова держава, Україна вибрала пріоритетний напрям розвитку в галузі управління відходами, орієнтуючись на досвід інших держав, зокрема держав, що входять в склад ЄС шляхом вдосконалення сучасного українського законодавства, адаптації нормативно-правових актів до екологічного Розв'язання проблеми поводження з відходами має здійснюватись на державному рівні, насамперед, шляхом впровадження ефективного законодавчого регулювання, яке повинно будуватись на врахуванні національних особливостей населення та позитивному досвіді європейського законодавства.[2]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема поводження з відходами є дуже актуальною на сьогоднішній день. Дослідженням даних питань займаються екологи, правники, а також вітчизняні та зарубіжні науковці. І.І. Каракаша, С.М. Кравченко, В.Л. Мунтян, М.В. Шульга досліджували прогалини нормативно-правової бази та оптимальні шляхи імплементації європейського законодавства у сфері поводження з відходами.

Метою статті є дослідження питання розв'язання проблеми поводження з відходами шляхом впровадження ефективного законодавчого регулювання, яке повинно будуватись на врахуванні національних особливостей населення та шляхом гармонізації українського законодавства до європейських та міжнародних стандартів.

Виклад основного матеріалу. Право на безпечне для життя та здоров'я довкілля є фундаментальним правом людини і громадянина .

Законодавство України передбачило це право як одне з основних конституційних прав людини і громадянина. Згідно з ст. 50 Конституції України "кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди".[3]

Наближення України до єдиного Європейського правового простору вимагає адаптації законодавства та приведення його у відповідність до європейських і світових стандартів. Одним із аспектів розвитку сучасного екологічного права є адаптація екологічного законодавства до права навколишнього середовища ЄС. Впровадження міжнародних правових стандартів призвели до перегляду ряду підходів до правового регулювання охорони навколишнього середовища, оцінки впливу на навколишнє середовище, відповідальності за порушення чи недотримання правових норм у сфері екології, створення екологічної мережі тощо.

Екологічні права громадян, їх становлення та розвиток один з пріоритетів діяльності міжнародної спільноти. Яскравим прикладом є Конвенція Європейської Економічної Комісії ООН "Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля", прийнята 25 червня 1998 року у м. Оргусі (Данія). Україна була однією з перших держав, що підписала цю Конвенцію. Конвенція ратифікована Україною 6 липня 1999 року.

У Стокгольмській декларації з навколишнього середовища, прийнятій 16 червня 1972 року, вперше закріплено право на сприятливі умови життя в навколишньому середовищі, якість якого дозволяє вести гідне і процвітаюче життя. У Декларації Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища і розвитку, прийнятій 14 червня 1992 року, закріплено право громадян на здорове і плідне життя в гармонії з природою.

На сьогоднішній день ЄС має широку компетенцію в галузі вирішення екологічних питань, а екологічна інтеграція стала обов'язковою для всіх членів та кандидатів на вступ до ЄС. Принципами екологічної політики ЄС є:

- 1) принцип субсидіарності (спільна діяльність на тих напрямках де країни – члени не можуть впоратись самі, або таке вирішення буде більш ефективним ніж на рівні держави)
- 2) принцип превентивних (попереджувальних) дій;
- 3) принцип обережності;
- 4) принцип відшкодування збитку навколишньому середовищу шляхом усунення шкоди на початковому етапі її виникнення;
- 5) принцип екологічної орієнтованості, коли будь яка діяльність здійснюється з урахуванням потреб навколишнього середовища;
- 6) принцип « забруднювач платить » суттєво підкріплений у 2004 році Директивою 2004/35/ЄС про цивільну відповідальність за забруднення довкілля;
- 7) принцип інтеграції екологічної політики у розробку і проведення усіх інших політик[6].

В процесі модернізації та пошуку нових шляхів удосконалення правових норм, важливо поєднати надбання вітчизняної правової школи із здобутками міжнародного співтовариства.

На законодавчому рівні забезпечення екологічної безпеки повинно не тільки декларуватись, але і містити інструменти та важелі праворегулюючого за забезпечувального характеру.

До прикладу, на сьогоднішній день мало уваги приділяється питанню законодавчого врегулювання у сфері поводження з відходами в частині відповідальності суб'єктів господарювання, зайнятих у цій сфері.

В Україні нині необхідно істотно посилити адміністративну відповідальність за порушення у сфері поводження з відходами.

Якщо проаналізувати Кодекс України про адміністративні правопорушення, то можна звернути увагу на досить низькі штрафні санкції, що встановлює законодавець, за порушення у сфері поводження з відходами.

Ст. 52 КУпАП - порушення сільськогосподарських та інших земель, забруднення їх хімічними і радіоактивними речовинами, нафтою та нафтопродуктами, неочищеними стічними водами, виробничими та іншими відходами, а так само невжиття заходів по боротьбі з бур'янами - тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від двадцяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб, громадян - суб'єктів підприємницької діяльності - від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.[4]

Ст. 59 КУпАП - забруднення і засмічення вод, порушення водоохоронного режиму на водозборах, яке спричиняє їх забруднення, водну ерозію ґрунтів та інші шкідливі явища, тягнуть за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Введення в експлуатацію підприємств, комунальних та інших об'єктів без споруд і пристроїв, що запобігають забрудненню і засміченню вод або їх шкідливому діянню - тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'яти до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян[4].

Ст. 72 КУпАП – пошкодження лісу стічними водами, хімічними речовинами, нафтою і нафтопродуктами, промисловими і комунально-побутовими викидами, відходами і покидьками, що спричиняє його усихання чи захворювання - тягне за собою накладення штрафу на громадян від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян[4].

Кодекс України про адміністративні правопорушення містить ряд статей, у яких застосовуються рекордно низькі розміри штрафних санкцій за порушення у сфері поводження з відходами під час їх збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, знешкодження. Розмір штрафних санкцій має бути адекватний мірі завданої шкоди навколишньому середовищу, за порушення правової норми.

Парадоксальним є той факт, що суб'єкту господарювання вигідніше сплатити адміністративний штраф, аніж пройти законодавчо встановлений шлях утилізації відходів. Тому на сьогоднішній день, великим запитом в суспільстві користується питання перегляду адміністративних норм в сфері поводження з відходами, зокрема збільшення штрафних санкцій в декілька разів.

Для ефективнішого врегулювання питання адміністративної відповідальності за порушення у сфері екології, слід використовувати економічні інструменти та фінансові важелі. Екологічний податок, платежі за забруднення вже є головними складовими елементами економічного механізму управління природокористування, який функціонує в Польщі. Характерним є те, що екологічні оплати здійснюють всі суб'єкти господарювання і лише за діяльність що відповідає чинним законодавчим нормам. У Польщі сума штрафу за викиди забруднюючих речовин у повітря в 10 разів перевищує суму оплати за нормоване забруднення. Сама загроза можливого великого штрафу за екологічне порушення значно посилює його функцію як запобіжного економічного регулятора природокористування.

У США та Великобританії адміністративні штрафи стягуються у судовому порядку. Відповідно до законодавства Америки, за один день умисного порушення законодавства про якість води, повітря відходи може бути накладено кримінальний штраф до 25 тис. дол або тюремне ув'язнення до 1 року, або те й інше. При повторному порушенні - штраф до 50 тис. дол за один день порушення або тюремне ув'язнення на термін до 2 років нараховується штраф у розмірі 25 тис. доларів.

Враховуючи той факт, що наша держава перебуває в процесі євроінтеграції, що вимагає гармонізації українського законодавства до європейських та міжнародних стандартів, врегулювання даної проблеми є необхідністю, адже світова спільнота проводить величезну роботу щодо захисту довкілля.

Політика управління відходами ЄС передбачає ряд принципів, які мають загальний характер, тому їх застосування та інтерпретація залишають державам-членам та країнам-претендентам на членство в ЄС можливість поступової адаптації національних особливостей до європейського законодавства. Зважаючи на складність та серйозність проблеми поводження з відходами, в ЄС розроблена велика база нормативних документів у цій сфері діяльності. Головним таким нормативно-правовим документом, який визначає правові рамки та основні принципи поводження з ними, є Директива 75/442/ EWG. Загалом вона налічує 16 категорій відходів, на основі яких впроваджений єдиний Європейський каталог відходів (рішення 2000/532/EWG), що періодично переглядається й оновлюється.[1]

У директиві також визначено основні принципи управління відходами, що регулюють діяльність суб'єктів господарювання у цій сфері:

- запобігання збільшенню об'ємів утворення відходів та зниження ступеня їх шкідливості;
- повторне використання та вторинне перероблення;
- вилучення цінних компонентів з відходів;
- утилізація з метою отримання енергії;
- безпечне кінцеве розміщення відходів (застосовується в крайньому випадку, коли всі вищезазначені дії не є можливими)[7].

Висновки : Отже, серед невідкладних напрямів розвитку законодавства України в сфері поводження з відходами слід виокремити :

- необхідність усунення правових колізій у термінології нормативно – правових актів, що стосуються даних питань;
- уніфікації термінології законодавства у відповідності з директивами Європейського Союзу;
- запровадження адекватної відповідальності за правопорушення у сфері поводження з відходами (до прикладу в американському законодавстві передбачено кримінальну відповідальність за перевезення відходів особою, яка не має відповідної ліцензії на перевезення побутових та інших відходів);
- створення комплексного механізму поводження з відходами, який включатиме законодавче регулювання, залучення інвестицій і розвиток соціальної відповідальності;
- необхідність розробки та реалізації інформаційної стратегії, метою якої є донесення до населення інформації про важливість дотримання правил поводження з відходами задля збереження безпечного для життя та здоров'я довкілля.

Список використаних джерел

1. Гуменюк Г. Д. В. Поводження з відходами : вимоги Європейського союзу і законодавства України. / Г.Д. Гуменюк, Г.В. Войтюк // Стандартизація. Сертифікація. Якість. – 2015.- 3.- С. 26.
2. Зерук В.А. Аналіз нормативно–правової бази реалізації політики поводження з відходами в Україні./ В.А. Зерук
3. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 50.
4. Кодекс про адміністративні правопорушення [Електронний ресурс] // ВРУ – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page>.
5. Хрутьба В.О. Основи управління проектами і програмами поводження з відходами в транспортно-дорожньому комплексі. Монографія. / В.О. Хрутьба — К.: НТУ, 2013. - 192 с.
6. Якушенко Л. « Аналіз досвіду Європейського співробітництва щодо формування і втілення інституцій та інструментів екологічної політики». Аналітична записка. / Л. Якушенко// Національний Інститут стратегічних досліджень / Режим доступу до ресурсу: - <http://www.niss.gov.ua/articles/840/>.
7. Асоціація "Міжнародний екологічний союз". Нормативно-правова діяльність Європейського Союзу та України у сфері поводження з відходами [Електронний ресурс] – режим доступу <http://ecounion.at.ua/publ/3-1-0-11>.

УДК 341.322:349.6

ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІД ЧАС ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ

Грицан О.А.

(кандидат юридичних наук, доцент, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»)

Анотація. У статті досліджуються питання охорони довкілля під час збройних конфліктів відповідно до норм міжнародного гуманітарного права. З цією метою автором проаналізовано чотири основні джерела міжнародного гуманітарного права: звичаєве право, договірне право, прецедентне право та м'яке право.

Ключові слова: охорона навколишнього середовища, збройний конфлікт, міжнародне гуманітарне право.

Grytsan O. The protection of the environment in armed conflicts under international humanitarian law

The relevance of the research topic. Lasting anti-terrorist operation that takes place in eastern Ukraine actualized a number of pressing issues, among them - environmental protection from the effects of warfare. National legislation appeared to be unprepared to regulate social relations concerning environmental protection in the area of armed conflicts. Such circumstances led to the special importance of studying the international legal experience in this field.

The **aim** of this article is to analyse some provisions of humanitarian law governing environmental protection during armed conflicts, which constitute a disparate body of treaty law, customary law, soft law and case law.

The highlighting of the main problem. The principles of international humanitarian law that have the force of international custom and can be used for protection of the environment are the following: humanity, military necessity, distinction, proportionality, prevention, neutrality. The main international agreements in this area are the Convention on the Prohibition of Military or Any Other Hostile Use of Environmental Modification